

S P R I E D U M S

Rīgā 2011.gada 10.oktobrī

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments
kopsēdē šādā sastāvā:

kopsēdes priekšsēdētāja	senatore V.Krūmiņa
	senatore J.Briede
	senators A.Guļāns
	senatore V.Kakste
	senatore D.Mīta
	senators J.Neimanis
	senatore I.Skultāne
	senatore R.Vīduša

piedaloties pieteicējai *S.M.*,

atklātā tiesas sēdē izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz *S.M.* pieteikumu par informācijas sniegšanu un atlīdzinājumu, sakarā ar Engures novada bāriņtiesas kasācijas sūdzību par Administratīvās rajona tiesas 2010.gada 20.aprīļa spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Pieteicēja *S.M.* 2009.gada 16.jūlijā vērsās Engures pagasta bāriņtiesā (tagad – Engures novada bāriņtiesa; turpmāk – Bāriņtiesa), lūdzot izsniegt to dokumentu kopijas, uz kuru pamata 2009.gada 2.jūlijā viņa bija uzaicināta ierasties uz pārrunām Tukuma novada bāriņtiesā par viņas nepilngadīgā dēla iespējamo psihoemocionālo apdraudējumu.

Bāriņtiesa ar 2009.gada 23.jūlija vēstuli Nr.1-16/M-20/119 nosūtīja pieteicējam atsevišķus dokumentus, bet atteicās izsniegt psiholoģes 2009.gada 26.jūnija atzinumu (turpmāk – atzinums), jo šādas informācijas izsniegšana var kaitēt bērnam.

[2] Pieteicēja iesniedza Administratīvajā rajona tiesā pieteikumu par atzinuma izsniegšanu un atlīdzinājumu.

Lietā kā trešā persona pieaicināts pieteicējas dēls.

[3] Administratīvā rajona tiesa ar 2010.gada 20.aprīļa spriedumu daļēji apmierināja pieteikumu, uzliekot Bāriņtiesai pienākumu izsniegt pieteicējam atzinumu un atvainoties par morālo kaitējumu, kas nodarīts ar atzinuma neizsniegšanu. Tiesa noraidīja pieteikumu daļā par personiskā kaitējuma atlīdzināšanu. Spriedums pamatots ar tālāk minētajiem argumentiem.

[3.1] Atteikums izsniegt atzinumu pamatots ar Bāriņtiesu likuma 17.panta 6.punktu – bāriņtiesa neizpauž informāciju, kas jebkādā veidā varētu kaitēt bērnam.

[3.2] Pieteicēja informāciju ir vēlējusies saņemt, lai īstenotu savas vecāka tiesības un pienākumus. Atbilstoši Latvijas Republikas Satversmes 90.pantam ikvienam ir tiesības zināt savas tiesības. Tādējādi pieteicējam kā ieinteresētajai personai ir plašas tiesības saņemt specifisku informāciju, kas ir tieši saistīta ar viņu un kas ir nepieciešama viņas tiesību vai tiesisko interešu nodrošināšanai.

[3.3] Bāriņtiesa norādījusi, ka ir aizsargājamas bērna tiesības un ka atzinumā ietvertā informācija ir apspriežama tikai ar tām personām, kas tieši piedalās „klienta” problēmas risināšanā.

Par atzinumā konstatēto starp pieteicēju, viņas dēlu un Bāriņtiesas pārstāvjiem ir notikušas pārrunas.

Atteikuma izsniegt atzinumu pamatojums ir pretrunā tam, kāda informācija ir ietverta atzinumā un tam, ko ir rekomendējusi psiholoģe. Proti, no atzinumā sniegtās rekomendācijas izriet, ka par tajā konstatēto ir nepieciešamas pārrunas ar pieteicēju.

Turklāt no Latvijas Klīnisko psihologu Ētikas kodeksa normām, uz kuru ir atsauce atzinumā, konstatējams, ka vārds „klients”, kura problēma risināma, šajā gadījumā attiecināms uz pieteicēju. Tādējādi ne tikai pieteicējas dēls, bet arī pati pieteicēja ir informējama par to, kas ietverts atzinumā, it īpaši, ja atzinumā rekomendēts apspriest tur konstatēto ar pieteicēju.

Vispārīgi atsaucoties uz Bāriņtiesu likuma 17.panta 6.punktu, Bāriņtiesa nav norādījusi, kādā veidā atzinumā ietvertās informācijas izpaušana pieteicējai kaitēs viņas dēlam.

[3.4] Pieteicējai nav noteikts jebkāds ierobežojums sava dēla aprūpē vai saskarsmē. Tā kā pieteicēja ir ieinteresētā persona un atzinums skar pieteicējas un viņas dēla attiecības, pieteicējai atzīstamas tiesības saņemt atzinumu.

[3.5] Par pieteicējai nodarīto morālo kaitējumu atbilstīgs atlīdzinājums ir iestādes atvainošanās, bet personiskais kaitējums nav pierādīts.

[4] Bāriņtiesa par spriedumu iesniedza kasācijas sūdzību, norādot tālāk minētos argumentus.

[4.1] Tiesa nav ņēmusi vērā apstākli, ka pieteicēja sākotnēji nebija prasījusi izsniegt tieši atzinumu. Bāriņtiesa saskaņā ar Bāriņtiesu likuma 17.panta 6.punktu pamatoti izsniedza tikai tos dokumentus, kuru sniegšana nekaitē bērna interesēm.

[4.2] Atzinums ir iestādes iekšējs darba dokuments, uz kuru pamatojas iestādes tālākās darbības. Tas ir konfidenciāls un nav izpaužams iestādei nepiederošām personām.

[4.3] Tiesa nav ņēmusi vērā, ka: 1) atzinums ir adresēts Bāriņtiesai; 2) atzinumā ir norāde par tā konfidencialitāti; 3) atzinums ir paredzēts kā darba pamatdokuments, lai iestāde varētu būt par starpnieku bērna un vecāku konfliktā; 4) izpildot atzinumā minētās rekomendācijas, iestāde ir organizējusi pārrunas starp pieteicēju un viņas dēlu.

Ja tiesa būtu ņēmusi vērā šos apstākļus, tā nebūtu izdarījusi kļūdaino secinājumu, ka iepazīšanās ar atzinuma saturu ļaus pieteicējai pilnvērtīgāk īstenot saskarsmi ar dēlu.

[4.4] Bāriņtiesu likuma 17.panta 6.punkts uzliek bāriņtiesai pienākumu neizpaust informāciju, kas jebkādā veidā var kaitēt bērnam. Minētā norma ir uzskatāma par speciālo normu pret Civillikuma normu, kas noteic, ka vecākam, kurš nedzīvo ar bērnu, ir tiesības saņemt ziņas par viņu.

[4.5] Tiesa nepamatoti pieaicinājusi lietā trešo personu. Jautājums, vai Bāriņtiesai ir jāizsniedz dokuments pieteicējai, neskar citu personu intereses.

[5] Trešā persona rakstveida paskaidrojumos norādījusi, ka piekrīt Bāriņtiesas sūdzībai. Savukārt pieteicēja rakstveida paskaidrojumos norādījusi, ka Bāriņtiesas sūdzība nav pamatota.

Motīvu daļa

[6] Šajā lietā izšķiramais tiesību jautājums ir par to, vai un kādos gadījumos bērna vecākam ir tiesības iepazīties ar psihologa atzinumu, kurā analizētas šī vecāka un bērna attiecības. Senāta ieskatā, lai atbildētu uz šo jautājumu, ir jāizdara apsvērumi par vecāka tiesībām iegūt informāciju par savu bērnu, bērna tiesībām uz privāto dzīvo, kā arī bērna tiesībām uz viņa viedokļa uzklauššanu.

[7] Konkrētajā lietā pieteikums iesniegts par informācijas sniegšanu. Pamatprincips, kas regulē tiesības uz informāciju, kas ir valsts iestāžu rīcībā, ir tāds, ka informācija ir pieejama sabiedrībai visos gadījumos, kuros likumā nav noteikts citādi (Informācijas atklātības likuma 2.panta trešā daļa). Viens no likumiem, kas noteic ierobežojumus informācijas pieejamībai, ir Fizisko personu datu aizsardzības likums, kura mērķis ir aizsargāt fizisko personu pamattiesības un brīvības, it īpaši privātās dzīves neaizskaramību, attiecībā uz fiziskās personas datu apstrādi (šā likuma 1.pants).

[8] Informācijas, ko psihologs iegūst no bērna un izmanto savā atzinumā, fiksēšana un izpaušana ir datu apstrāde Fizisko personu datu aizsardzības likuma izpratnē. Tādējādi šī informācija ir izpaužama, ievērojot Fizisko personu datu aizsardzības likuma normas. Fizisko personu datu aizsardzība likuma 7.pantā uzskaitīti gadījumi, kādos pieļaujama fizisko personu datu apstrāde (tostarp datu nodošana un izpaušana). Viens no gadījumiem, kas atbilstu konkrētajam gadījumam, ir – datu apstrāde ir nepieciešama, lai, ievērojot datu subjekta pamattiesības un brīvības, īstenotu pārziņa vai tās trešās personas likumiskās intereses, kurai personas dati atklāti. Tā kā atbilstoši Civillikuma 177.pantam un Bērnu tiesību aizsardzības likuma 24.pantam vecāki ir bērna dabiskie aizbildņi (likumiskie pārstāvji) un viņu pienākums ir aizstāvēt bērna tiesības un ar likumu aizsargātās intereses, pieteicējam principā varētu būt tiesības saņemt informāciju, kas attiecas uz viņas bērnu.

Turklāt atbilstoši Civillikuma 181.panta otrajai daļai tam vecākam, kurš nedzīvo kopā ar bērnu, ir tiesības saņemt ziņas par viņu, it īpaši ziņas par viņa attīstību, veselību, sekmēm mācībās, interesēm un sadzīves apstākļiem.

[9] Tomēr vienlaikus jāņem vērā, ka atbilstoši Bērnu tiesību aizsardzības likuma 24.panta piektajai daļai vecāku gribas izpausmēm attiecībā uz bērnu var noteikt ierobežojumus neatkarīgi no viņu uzskatiem un reliģiskās pārliecības, ja ir konstatēts, ka

tās fiziski vai garīgi varētu kaitēt bērna turpmākajai attīstībai. Tāpat jāņem vērā šā likuma 9.pants, atbilstoši kuram bērnam ir tiesības uz privāto dzīvi (šādas tiesības izriet arī no Konvencijas par bērna tiesībām 16.panta un Latvijas Republikas Satversmes 96.panta).

Kā norādīts Eiropas Komisijas 29.panta darba grupas (neatkarīgu ekspertu darba grupa personu aizsardzībai attiecībā uz personas datu apstrādi, kas izveidota atbilstoši direktīvas 95/46/EK „Par personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti” 29.pantam) 2009.gada 11.februāra atzinumā „Bērnu personas datu aizsardzība”, bērnam ir tiesības uz privāto dzīvi un iepriekš minētā direktīva to aizsargā. Bērna privātā dzīve jārespektē ikvienam, pat ja tas ir bērna likumiskais pārstāvis. Kaut arī bērnam savu tiesību īstenošanai ir nepieciešams likumiskais pārstāvis, tas nenozīmē, ka bērna pārstāvim ir absolūtas tiesības, jo dažkārt datu aizsardzības tiesības var būt pārākas par vecāka vai cita likumiskā pārstāvja vēlmēm. Tiesības uz datu aizsardzību vispirms piemīt pašam bērnam, nevis likumiskajam pārstāvim, kas šīs tiesības īsteno.

Arī Bērnu tiesību komiteja ir norādījusi, ka atsevišķos gadījumos mediķiem un citiem profesionāļiem ir jārespektē pacienta, tostarp bērna, konfidencialitāte arī attiecībā ar bērna vecākiem (*sk. Konvencijas par bērna tiesībām ieviešanas praksē rokasgrāmata. Pilnībā pārstrādāts izdevums, sagatavots UNICEF, autori Reičela Hodgina un Pīters Ņūvels. Bērnu un ģimenes lietu ministrijas oficiālais tulkojums. Apvienoto Nāciju bērnu fonds, 2002, 215.-216.lpp.*).

[10] Iepriekš minētās 29.panta darba grupas atzinumā norādīts, ka var būt situācijas, kad bērna intereses un tiesības uz privāto dzīvi var nonākt pretrunā. Kā piemērs minēts ziņas par veselības stāvokli vai cita informācija, kas, piemēram, skolotājam ir jāatklāj sociālajam darbiniekam, lai bērns tiktu psiholoģiski vai fiziski aizsargāts. Tomēr atbilstoši bērna attīstības pakāpei ir jāuzklausā un jāņem vērā bērna viedoklis. Ja bērns ir pietiekami attīstīts, viņa viedoklis lēmuma pieņemšanā var būt noteicošais.

Tas, ka bērna viedoklis pēc iespējas jāņem vērā, nostiprināts arī Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 24.pantā (noteikts, ka bērna viedoklis atbilstīgi bērnu vecumam un briedumam jāņem vērā jautājumos, kas skar bērnu intereses) un Apvienoto Nāciju Organizācijas 1989.gadā pieņemtās Konvencijas par bērnu tiesībām 12.pantā (dalībvalstis nodrošina bērnam, kas spējīgs formulēt savus uzskatus, tiesības brīvi paust

šos uzskatus visos jautājumos, kas skar bērnu, pie tam bērna uzskatiem tiek veltīta pienācīga uzmanība atbilstoši bērna vecumam un brieduma pakāpei).

Senāta ieskatā, pusaudzis ir spējīgs izvērtēt un rēķināties ar to, ka informācija, kuru viņš sniedz psihologam, un kura, iespējams, ir atspoguļota psihologa atzinumā, bez viņa piekrišanas netiks izpausta citām personām vai tiks izpausta ierobežotā apmērā. Tādā veidā tiek respektēta arī pusaudža privātā dzīve. Tāpēc pusaudža viedoklis ir jāuzklausā.

[11] Apkopojot iepriekš teikto, informācija, ko bērns ir uzticējis citām personām un kas attiecas uz viņa privāto dzīvi, var tikt nodota vienam vai abiem vecākiem, ja tas nepieciešams viņu kā likumisko pārstāvju pienākumu pildīšanai un bērna interešu aizstāvībai, taču, lemjot par šādas informācijas izpaušanu, ir jāizvērtē bērna viedoklis, ņemot vērā viņa brieduma pakāpi, kā arī viņa tiesības uz privāto dzīvi.

[12] Kā redzams no pārsūdzētā sprieduma, tiesa bērna viedokli ir noskaidrojusi, taču nav to izvērtējusi. Tāpat tiesa nav samērojusi bērna privātās dzīves aizskārumu ar pieteicējas tiesībām iegūt prasīto informāciju. Šā iemesla dēļ rajona tiesas spriedums ir atceļams.

[13] Izskatot lietu no jauna, tiesai arī jāņem vērā Latvijas Klīnisko psihologu asociācijas 2011.gada 18.jūlija vēstulē, kurā atbildēts uz Senāta uzdotajiem jautājumiem par psihologa atzinuma izsniegšanu, norādītais, ka psihologa atzinums nav uzrādāms, ja pastāv risks, ka vecāks pēc iepazīšanās ar atzinumu var negatīvi vērsties pret bērnu.

Kā izriet no Administratīvās rajona tiesas sprieduma un kasācijas sūdzības, konkrētajā lietā psiholoģe, kura ir sniegusi atzinumu par pieteicējas dēlu, ir uzskatījusi, ka atzinums ir konfidenciāls. Ja tiesa, vērtējot iepriekš norādītos aspektus un konkrēto atzinumu, secina, ka atzinums būtu izsniedzams pieteicējai, tiesai būtu jānoskaidro arī atzinumu sniegušās psiholoģes vai cita psiholoģijas speciālista viedoklis (ar ko pamatota norāde uz konfidencialitāti un vai tā attiecināma arī uz pieteicēju).

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 348.panta 2.punktu un 351.pantu, Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments

n o s p r i e d a

Atcelt Administratīvās rajona tiesas 2010.gada 20.aprīļa spriedumu un nosūtīt lietu Administratīvajai rajona tiesai jaunai izskatīšanai.

Spriedums nav pārsūdzams.

Kopsēdes priekšsēdētāja senatore	<i>(paraksts)</i>	V.Krūmiņa
Senatore	<i>(paraksts)</i>	J.Briede
Senators	<i>(paraksts)</i>	A.Guļāns
Senatore	<i>(paraksts)</i>	V.Kakste
Senatore	<i>(paraksts)</i>	D.Mīta
Senators	<i>(paraksts)</i>	J.Neimanis
Senatore	<i>(paraksts)</i>	I.Skultāne
Senatore	<i>(paraksts)</i>	R.Vīduša

NORAKSTS PAREIZS

Senatore J.Briede

Rīgā 2011.gada 10.oktobrī